

**RESPUBLİKA PATENT FONDUNDA SƏNƏDLƏRİN
KOMPLEKTLƏŞDİRİLMƏSİ VƏ MƏLUMAT SİSTEMLƏRİNİN
TƏŞKİLİ****MƏMMƏDOV M.Ə.***Bakı Dövlət Universiteti,**Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin dekan müavini, dosent*m.mehmanali@gmail.com

Elmi məqalədə Respublika Patent Fondunun komplektləşdirilməsi, komplektləşdirmə mənbələri və oxucu qrupları haqqında məlumat verilmiş, son illərdə fonda daxil olan sənədlərin tərkibi açıqlanmışdır. Burada həmçinin oxuculara göstərilən patent informasiya xidməti, oxucuların sayı, tərkibi, fonda gəliş və Respublika Patent Fondu ilə bağlı digər məlumatlar da öz əksini tapmışdır.

***Açar sözlər:** Respublika Patent Fondu, komplektləşdirmə mənbələri, komplektləşdirmə, fondun uçuotu, patent tədqiqatların aparılması.*

1957-ci ildə keçmiş Azərbaycan SSR Nazirlər Soveti Mərkəzi Texniki Kitabxananın informasiya fəaliyyətinin gücləndirilməsi məqsədilə bu kitabxananın Respublika Elmi-Texniki Kitabxanasına çevrilməsi və ona rəhbərliyin Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin Elm və Texnika Komitəsinə verilməsi haqqında qərar qəbul etdi. Bu qərarla həmçinin Respublika Elmi-Texniki Kitabxanalarına metodik rəhbərlik bu kitabxanaya həvalə edildi (2,s.17). Kitabxananın Respublika Elmi-Texniki Kitabxanasına çevrilməsi onun xidmət miqyasını, fondunun profilini və oxucuların tərkibini də dəyişdirdi. Kitabxananın fondu universal xarakter daşımağa başladı və sürətlə artdı. Əgər kitabxana fondunda 1953-cü ildə 89.010 nüsxə kitab var idisə, onun sayı 1958-ci ildə 221.149 nüsxəyə çatmışdı (2.s.17-18).

RETK statusu aldıqdan sonra qarşısında duran vəzifələrə və funksiyalara uyğun olaraq kitabxananın yeni şöbə və bölmələri yaradılmış, filialları açılmışdır.

Kitabxananın informasiya fəaliyyətini gücləndirmək məqsədilə 1967-ci ildə Patent Fondu yaradıldı. Bu fondun yaradılması mütəxəssislərə informasiya xidmətini xeyli yaxşılaşdırdı və onların vaxtına qənaət etmək imkanı yaradı.

İxtisaslaşmış Patent Fondu dünyanın 35 ölkəsinin 27 dildə Beynəlxalq və Avropa patent idarəsinin sənədləri, həmçinin müəllif şəhadətnamələri ilə

komplektləşdirildi. Respublikada yeganə fond olan Patent Fondundan ölkənin müəssisə və təşkilatları müvəffəqiyyətlə istifadə edirdilər (2,s.21).

Respublikanın müxtəlif sənaye sahələrində fəaliyyət göstərən idarə və müəssisələrin, təşkilatların və yaradıcılıqla məşğul olan ayrı-ayrı şəxslərin patent standart və normativ texniki sənədlərinə olan tələbatını ödəmək üçün yaradılan bu filiallar respublikada yeganə patent və standartlar fondudur. Hazırda Respublika Patent Fondu 27 dildə dünyanın 35 ölkəsinin Beynəlxalq və Avropa Patent idarələrinin sənədləri ilə komplektləşdirilir.

Respublika Patent Fondu beynəlxalq ixtira təsnifatının bütün mövzu rubrikalarına görə çapdan çıxan muəllif şəhadətnamələri ilə (kağız daşıyıcıda mikrofilm və mikrofiş halında) komplektləşdirilmişdir.

RPF-in tərkibinə aşağıda göstərilən növlərdə patent sənədləri daxildir:

- Keçmiş SSRİ-nin patent sənədləri fondu (Dövlət İxtiraçılıq Komitəsinin rəsmi bülletenləri, muəllif şəhadətnamələri və patenlərinə verilən ixtira təsvirləri);

- Xarici ölkə sənədlərinin fondu (xarici patent idarələrinin rəsmi bülletenlərinin sürətləri və xarici ölkə patentlərinin ixtira təsvirləri mikrofilm, mikrofiş və kağız daşıyıcıda);

- Rus dilində xarici ölkə ixtiraları haqqında bibliografik və referativ məlumatları əks etdirən bülletenlər;

- Sənaye nümunələri haqqında məlumat materialları(ayrı-ayrı ölkələrin sənaye nümunələri fototekası, beynəlxalq təsnifata görə sənaye nümunələrinin mövzu fototekası halında) patent lisenziyası, patent məlumatı, ixtiraçılığa aid rəsmi və normativ sənədlər;

- Keçmiş SSRİ və xarici ölkə sənədlərinə soruq-axtarış aparatı materialları(ixtira sənədlərinin göstəricisi, nömrəli sistemli adlı göstəricilər, kataloq və kartotekalar);

- İxtiraçılığa, patent hüququ və patent lisenziya məsələlərinə dair tədris, metodik və axtarış ədəbiyyatı;

- İxtiraçılıq və patentsünaslığa dair dövri nəşrlər;

-soruq, lüğət ədəbiyyatı (4;s.11).

Normativ-texniki sənədlər dövlət əhəmiyyəti daşıdıqlarına görə dövlət əhəmiyyətli müəssisələrdə qorunub saxlanılır. Bir çox xarici ölkələrin beynəlxalq və dünya miqyaslı müəssisələrində, təşkilatlarında - Ümumdünya Əqli Mülkiyyət Təşkilatı, Beynəlxalq Patent Sənədləri Mərkəzi, Beynəlxalq Axtarış Orqanı, “Derwent” şirkəti və s. normativ texniki sənədlər və bibliografik informasiya ehtiyatları qorunub saxlanılır. Azərbaycanda bu ehtiyatların əksər hissəsi milli səviyyəli sənəd fondlarında təmərküzlənmişdir: Respublika Elmi-Texniki kitabxanası, Respublika Standartlaşdırma və Metrologiya Mərkəzi, Respublika Normativ-Texniki Sənədlər Fondu,

Depozitar Muhafizə Fondu və s. Əlbəttə, respublikamızda normativ-texniki sənədlər üzrə bibliografik ehtiyatlar təkcə adı çəkilən qurumlarla məhdudlaşmır. Qeyd etdiklərimizdən əlavə, respublikamızın bir çox tədris, elmi-tədqiqat, sənaye müəssisələrində standartlaşdırma şöbələri, elmi-texniki kitabxanalar mövcuddur ki, burada da böyük həcmdə bibliografik ehtiyatlar vardır.

Respublika Patent Fondunun təşkilində ilkin mərhələ fonda daxil olmuş ədəbiyyatın komplektləşdirilməsidir. Fonda daxil olan ədəbiyyatlar bəzi spesifik xüsusiyyətləri ilə texniki ədəbiyyatın digər növlərindən fəqlənirlər. Bu sənədlərdə göstərilən rəqəmlər, verilən məlumatlar tamamilə düzgün olmaqla bərabər, texniki tərəqqinin inkişaf surəti ilə dəyişilir, əlavələr edilir və yeniləri ilə əvəz olunurlar.

Fondun komplektləşdirilməsi vahid tematik plan əsasında aparılır. Bu plan fondun tabe olduğu müəssisə və təşkilatın rəhbərliyi tərəfindən təsdiq edilir.

Fondun komplektləşdirilməsi 2 növə bölünür:

1. Cari komplektləşdirmə - burada yeni alınmış təsdiq edilən sənədlər nəzərdə tutulur;

2. Komplektləşdirməyə qədər - burada isə fonda daxil olunmamış sənədlərin əldə edilməsi nəzərdə tutulur.

Respublika Patent Fondunda komplektləşmənin düzgün təşkili üçün bir çox bibliografik mənbələrdən sistemli istifadə edilir. Bunlar aşağıdakılardır: məlumat kitabçaları, normativ-texniki sənədlərin kitabçaları və siyahısı, bibliografik göstəricilər, sifarişlərin blankları, nəşriyyatların tematik planları və s.

Respublika Patent Fonduna daxil olan hər bir sənədin uçotu aparılır. Uçot işi ümumi və fərdi uçotdan ibarətdir. Ümumi uçot-uçot kitabında aparılır. Ümumi uçot kitabı aşağıdakı hissələrdən ibarətdir:

1. Yeni daxil olanlar;
2. Çıxarılanlar;
3. Fondun dövryyəsinin yekunu.

Fərdi uçot isə fonda daxil olan hər bir sənəd haqqında məlumat verir. Müasir dövrdə Respublika Patent Fondunun komplektləşdirilməsi mənbələri dedikdə Azərbaycanda "Sənaye Mülkiyyəti" jurnalını, xaricdən isə təkcə Rusiyadan alınan "İxtiraçı və Rasyonalizator", "Beynəlxalq, ictimai və xüsusi hüquq" və "Patent və lisenziya intellektual hüquq" jurnallarını qeyd etmək olar.

1. "Beynəlxalq ictimai və xüsusi hüquq" (Международное публичное и частное право) jurnalı 2001-ci ildən 2 aydan bir nəşr edilir. İnsan hüquqları şəbəkəsinin formalaşması insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının

qorunması, MDB ölkələrində və xaricdə insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının qorunması jurnalın əsas məzmununu təşkil edir.

2000- ci illərin əvvəllərində “Ümumrusiya ictimai təşkilatı” Rusiya vergi ödəyicilər birliyi “sosial əhəmiyyətli layihənin nəticəsi” kimi insan hüquqları şəbəkəsinin formalaşması, insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının qorunması, MDB ölkələrində və xaricdə insan və vətəndaş azadlıqlarının qorunması məqsədilə Yaxın Şərq ölkələrində vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının vəziyyətini müəyyən edən müstəqil monitoring sisteminin yaradılmasına kömək edən yeni bir layihə hazırlamışdı.

Qonşu ölkələrdə vətəndaşların hüquqlarını qoruyan qeyri-kommersiya hüquq-müdafiə təşkilatlarını dəstəkləmək üçün layihə Moskvada, Simferopolda, Minskdə, Sevastopolda ictimai hüquqların qorunması ilə əlaqədar vətəndaş cəmiyyəti təşkilatlarının nümayəndəliklərində təhsil seminarları təşkil edilmişdir. Buna misal olaraq jurnalın 2015-ci il 3-cü nömrəsi məzmununu nəzərdən keçirmək məqsədəuyğun olardı. Bura daxildir:

- Xarici əlaqələrin qanunu;
- Beynəlxalq iqtisadi qanun;
- Beynəlxalq sahədə qanun;
- Müqayisəli qanun;
- Gənc alimin tribunası;

Jurnal ingilis və rus dillərində 5-50 səhifə həcmində çap edilib.

2. “İxtiraçı və Rasyonalizator” (Изобретатель и Рационализатор)

“İxtiraçı və rasyonalizator jurnalı” 1923-cü ildən nəşr edilir. İndiyə qədər 783 buraxılışı çapdan çıxmışdır.

Jurnalın məzmununu aşağıdakı məsələlər təşkil edir:

Beynəlxalq ixtiraların buraxılışı, faydalı model, sənaye nümunələri və innovativ proyektlər:

- Beynəlxalq əmtəə nişanlarının buraxılışı “ Əmtəə nişan-Lider”;
- Beynəlxalq elmi-təcrübi konfranslar;
- İntellektual fəaliyyətin nəticələrinin təhlükəsizliyi;
- Böyük rəqabət proqramı;
- Elmi əyləncə proqramı.

Qeyd edilməlidir ki, jurnalın hər yeni buraxılışında yeni aktual mövzular öz əksini tapır. Bunu jurnalın 2015-ci il 2-ci nömrəsində görmək olar:

- Kosmodrom yerinə Aerostat;
- Yanğından qaçmaq;
- Elmin iki məqsədi var: fayda və qabaqcadan görmək;
- Əsgər nağıllarına davam;
- İdxal nə ilə əvəz edilir;
- Təhlükəsiz küncdən vurmaq;

Mikroinformasiya ;
İxtiralar;
Problematika;
Açıq tribuna ;
Reklam hüquqları;
Sərgilər.

3."Patent və lisenziya intellektual hüquq" jurnalı (Патентъ и Лицензии)
"Patent və lisenziya intellektual hüquqları" jurnalı insanların fəaliyyətində onlara kömək etmək məqsədilə tərtib edilmişdir. Jurnal 1966-cı ildən "Patent-lisenziya işi" adı ilə fəaliyyətə başlamışdır. 1990-cı ildən isə adı "Patent və lisenziya intellektual hüquqları" adı ilə fəaliyyətini davam etdirir. Jurnalda aşağıdakı məsələlər əks olunur:

- Normativ aktları;
- Qanunvericilik aktları;
- İntellektual əmlak;
- İnformasiya qeydiyyat vəkilləri;
- Xarici təcrübələr və s.

Həmçinin qeyd etmək lazımdır ki, jurnal aylıq olaraq buraxılır. Jurnal ayda bir dəfə buraxılır. Bir illik məbləği 11880 rubl təşkil edir.

Respublika Patent Fondunun xarici komplektləşdirmə mənbələri ilə yanaşı, ölkədaxili komplektləşdirmə mənbəsi də vardır və həmin mənbə "Sənaye Mülkiyyəti: İxtiralar, Faydalı model və Sənaye nümunələri" rəsmi bülletenidir. Rəsmi bülleten 1996-cı ildən nəşr edilir və rus, azərbaycan dilindədir. Titul vərəqindən sonrakı, səhifədə ixtiralara aid biblioqrafik məlumatların müəyyənləşdirilməsi üçün Beynəlxalq indeks kodları verilmişdir.

- (11) - Patent nömrəsi
- (19) - dərc edən idarə və ya təşkilatın kodu
- (21) - iddia sənədinin qeydiyyat nömrəsi
- (22) - iddia sənədinin verilmə tarixi
- (23) - sərgi ilkinliyi tarixi
- (31) - ilkin iddia sənədinin nömrəsi
- (33) - ilkinlik ölkəsinin kodu
- (44) - iddia sənədinin dərc edilmə tarixi
- (45) - patentin dərc edilmə tarixi
- (46) - ixtira düsturunun dərc edilmə tarixi
- (51) - beynəlxalq patent təsnifatının indeksi
- (54) - ixtiranın adı
- (56) - informasiya mənbəyinin siyahısı
- (57) - ixtiranın referatı və ya düsturu

- (60) - keçmiş SSRİ-nin mühafizə sənədlərinin növ nömrəsi
- (62) - ilk iddia sənədinin nömrəsi və verilmə tarixi
- (66) - geri götürülmüş iddia sənədinin nömrəsi və verilmə tarixi
- (71) - iddiaçı ölkənin kodu
- (72) - ixtiranın müəllifi ölkənin kodu
- (73) - patent sahibi ölkənin kodu
- (74) - patent müvəkkili və ya nümayəndə barəsində iddia sənədi göstərilibse, onun haqqında məlumat və ya yaşadığı yer
- (86)-PCT üzrə iddia sənədinin qeydiyyat nömrəsi və verilmə tarixi.

Rəsmi bülletəndə həmçinin göstəricilərdən də istifadə edilmişdir. Həmin göstəricilər aşağıdakılardır:

Əmtəə nişanı şəhadətnamələrinin sistematik göstəricisi. Burada əvvəlcə şəhadətnamənin nömrəsi və iddia sənədinin nömrəsi verilir.

Əmtəə nişanı üzrə iddia sənədlərinin say göstəricisində əvvəlcə iddia sənədinin nömrəsi, daha sonra isə şəhadətnamənin nömrəsi verilir.

Əmtəə nişanı şəhadətnamələrinin say göstəricisi. Burada da əvvəlcə şəhadətnamənin nömrəsi, daha sonra isə iddia sənədinin nömrəsi verilir.

Burada həmçinin bildirişlər də verilmişdir. Bildirişlərdə aşağıdakı məsələlər əks olunub:

1. Əmtəə nişanının sahibinin adının və ünvanının dəyişilməsi. Burada qeydiyyatın nömrəsi, iddia sənədinin nömrəsi, əmtəə nişanı sahibinin adı, əmtəə sahibinin yeni adı verilir;
2. Əmtəə nişanına dair hüquqların verilməsi barədə müqavilələrin qeydiyyatı. Burada qeydiyyat nömrəsi, iddia sənədinin nömrəsi, əmtəə nişanı sahibinin adı, əmtəə nişanının yeni sahibinin adı, müqavilənin tarixi və qeydiyyat nömrəsi verilir;
3. Qeydiyyata alınmış əmtəə nişanına aid əmtəələrin siyahısının dəyişdirilməsi. Burada qeydiyyat nömrəsi, iddia sənədinin nömrəsi, əmtəə nişanının yeni sahibinin adı və dəyişikliklərdən sonra əmtəələrin siyahısı verilir;
4. Əmtəə nişanının qeydiyyatının fəaliyyət müddətinin uzadılması. Burada qeydiyyat nömrəsi, iddia sənədinin nömrəsi, əmtəə nişanının yeni sahibinin adı və sonda qeydiyyat fəaliyyətinin bitdiyi tarix göstərilir;
5. Əmtəə nişanı üzrə şəhadətnamənin dublikatının verilməsi. Burada qeydiyyat nömrəsi, iddia sənədinin nömrəsi, əmtəə nişanının yeni sahibinin adı, dublikatın verilmə tarixi verilir.

Yarandığı gündən Respublika Patent Fondu keçmiş SSRİ və Azərbaycan standartları üçün mərkəz funksiyasını yerinə yetirmişdir. Respublika Patent Fondu mütəxəssislər, informasiya tələbatçıları,

tədqiqatlarının aparılması, patent sənədlərinin hazırlanması aşağıdakı məqsədləri daşıyır:

1. Müasir elmi-texniki səviyyəni və milli sənaye tendensiyasını müəyyən edir;
2. Daxili və xarici elmi-texniki nailiyyətlər əsasında hazırlanıb işlənmiş və digər texnoloji proseslərin mükəmməl səviyyəyə çatdırılması;
3. İxtiraların əvvəlcədən ekspertizadan keçirilməsi;
4. Patent təmizliyinin yoxlanması, texniki obyektlərin işlənməsi, məqalələrin hazırlanması, ölkə ərazisində patent sənədlərinin ekspertizadan keçirilməsi, sərgilər və yarmarkaların təşkili;
5. Ölkə daxilində ixtiranın seçilməsi və tətbiqi;
6. Texniki iqtisadi ixtiraların təşkil edilməsi;
7. Xarici mütəxəssislərin informasiya tələbatlarının ödənilməsi, lisenziyaların satışı və alışı, texniki kommersiya sənədlərinin icrası, biznes əməliyyatları və lisenziya müqavilələri.

Respublika Patent Fonduna tematik buraxılışlar, daxili ixtira qeydləri, müəssisələr və qurumlar üçün İnformasiya Günü, Mütəxəssis Günü və digər elmi texniki ədəbiyyatlar daxildir.

Fondada məsləhətləşmələr keçirilir, patent sənədləri üzrə müxtəlif axtarış növləri, sorğular üzrə komplektləşdirilmə, hesabatlar, patent sənədlərinin saxlanması və yenidən işlənməsi, SBA-nın yaradılması məsələləri müzakirə edilir.

Kömək edir

- Birbaşa patent sənədləri və patent məlumat sənədləri, ixtiraların qeydiyyatı;
- Patent işlənmə vaxtı, ixtiralar və patent yeniliklər və dəyişikliklərin əlavə edilməsi;
- Rəsmi normativ sənədlər, ixtiralar, patent məqalələri, patent lisenziya işləri;
- Soruq Biblioqrafiya Aparatı: daxili və xarici patent sənədləri;
- Dərslik, metodik və köməkçi göstəricilər, patent qanunları, patent lisenziya işləri;
- Patent elmi və ixtiralara dair suallar əsasında dövri nəşrlər;
- Lüğət istinad ədəbiyyatı.

Oxu zalında bütün növ patent sənədləri verilir. Respublika Patent Fondunda KAA -ya əsasən 30 gün ərzində ixtiralar və xarici ölkələrin qeydləri verilir. Patent hüquqları, dərslik metodik ədəbiyyat, dövri nəşrlər və s. Yeni müraciət edənlərə 10 gün müddətində ədəbiyyat verilir. Sorğu-cavab rejimində sorğu qəbul edilir. SSRİ və xarici ölkə ixtiraların sürəti hazırlanır və tələbatçılara çatdırılır.

Soraq Biblioqrafiya Aparatı oxucuların patent sənədləri üzrə axtarışını təmin edir. Bura daxildir:

1. Nömrəli axtarış;
2. Tematik axtarış;
3. Ad axtarışı.

Oxuculara xidmətin mərkəzi elementi SBA-dır. Burada müxtəlif axtarış vasitəsindən də istifadə edilir:

1. Sistemli kataloq və kartoteka;
2. Nömrəli kataloq və kartoteka;
3. Əlifba kataloq və kartoteka.

Respublika Patent Fondu patent müəssisələrə və ayrı-ayrı qurumlara yardım göstərir. Burada patent sənədləri ilə əlaqədar seminarlar, görüşlər və sərgilər keçirilir. Xidmət saat 08:00-dan 16:30-a kimi həyata keçirilir. İstirahət günü bazar, sanitariya günü isə ayın axırındakı günü keçirilir.

Patent fondunda olan sənədlərin sosial istifadəsi çoxaspektlidir. Oxucu kontingenti üzrə tədqiqat apararı mütəxəssislər əvvəlcə oxucuların əsas tipoloji oxşarlığını, sonra isə onları fəqləndirən cəhətləri müəyyənləşdirir.

Patent Fondunda sənədlərin xarakteri patent tədqiqatlarından asılıdır. Tədqiqatların vəziyyətinin müəyyən edilməsi, riyazi statistika və anket sorğuları, tədqiqatların çoxaspektli analizi, oxucuların tərkibi və xarakteri oxucular üzərində iş və onların fonda müraciəti ilə müəyyənləşdirilir.

Respublika Patent Fondunda 1960-1970-ci illərdə oxucuları müşahidə etməklə, onların sayının artdığını görürük. Son illərdə oxucuların sayı stabilləşib. Bu da sovetlər dönəmində şişirdilmiş rəqəmlərin son illərdə reallığa uyğunlaşdırılması ilə əlaqədardır.

1985-ci ildə Respublika Patent Fonduna daxil olan tədqiqatların 853-ü spesifik oxuculara, sənaye agentliyi və müəssisələrinə, o cümlədən Moskva və Moskva ətrafına aid olmuşdur.

Respublika Patent Fonduna müraciət edərək, oxucu kontingentini öyrənən mütəxəssislər onları şərti olaraq 3 qrupa bölmüşlər. Oxucuların 3 kateqoriyası iş yerinə uyğun olaraq 7 kateqoriya üzrə qruplaşdırılmışdır. Oxucuların 3 kateqoriyasına aşağıdakılar aid edilir:

1. Adlarına və elmi dərəcələrinə görə;
2. Cinsinə və əməyinə görə;
3. Tutduğu mövqeyə görə.

Üçüncü kateqoriyaya istinad edərək oxucular aşağıdakı şəkildə qruplaşdırılır:

1. Elmi qurumların və müəssisələrin nümayəndələri;
2. Sənaye müəssisələri və nəqliyyat müəssisələrinin nümayəndələri;

3. Təşkilati-kommunikasiya müəssisələri və digər qurumların nümayəndələri.

Professional səviyyədə patent sənədlərini tədqiq edənlər hər şeydən əvvəl rəsmi vəzifələrdə çalışan ekspertlərdir ki, yeni ixtiraların qərar və ərizələri üzərində çalışırlar.

Patent sənədlərinin mürəkkəbliyi buraya alimlərin cəlb olunmasına səbəb olmuşdur. Lakin burada mühəndislər, texniki işçilər istisna olmuş və hüquqşünaslar, kitabxanaçılar, informatorlar, tərcüməçilər və digər mütəxəssislər, tədqiqatçılar informasiya materialı ilə mütəmadi təmin olunmuşlar.

Yuxarıda deyilənlər imkan verir ki, Respublika Patent Fondunda oxucuların 3 tipoloji qrupunu müəyyənləşdirək:

1. Ekspertlər və patent sahəsində çalışan mütəxəssislər. Onlar daimi olaraq öz vəzifələrində patent sənədləri üzrə tədqiqat aparırlar;

2. Mühəndis və texniki işçilər-Patent sənədləri üzrə axtarış aparırlar;

3. Kitabxana işçiləri.

Bəzi kitabxanaçılar isə xüsusi tipoloji qrup yaradırlar:

1. İxtiraçılar;

2. Rasyonalistlər.

Lakin bu, bizim nəzərimizdən düzgün deyil, çünki bizim ölkədə belə bir peşə, yəni “İxtiraçılar peşəsi” yoxdur.

1984-cü ildən etibarən QOST 15.011-82 “Patent tədqiqatının aparılması qaydası” işin həcmi genişləndirir, patent tədqiqatı aparılması, istehsalı və proseslərin işlənməsi, texniki obyekt, texnoloji qərarların qəbul edilməsi işini asanlaşdırır. QOST- da 8 növ iş müəyyənləşdirilmişdir ki, patent tədqiqatların keçirilməsində istifadə edilir:

1. Tədqiqatın texnoloji səviyyəsi, texniki tipi;

2. Texnoloji obyektin texniki səviyyəsinin əsaslandırılması;

3. Aparıcı firmaların elmi və texniki fəaliyyətinin təhlili;

4. Patent-lisenzialaşdırma fəaliyyətinin təhlili;

5. Texniki-iqtisadi həllərin texniki həlli;

6. Yeni obyektlər və onların komponentlərinin patent təmizliyinin tədqiqi;

7. Texnoloji obyektlər və onun komponentlərinin patent təmizliyinin tədqiqi;

8. Xarici sənaye mülkiyyəti obyektinin hüquqi müdafiəsinin məqsədə uyğunlaşdırılması və lisenzialaşdırılması, lisenziaların satışının əsaslandırılması.

Patent tədqiqatı zamanı kitabxanalar 4 nəzəri müddəanı sintez edir:

1. Kitabxana elmləri;

2. Bibliografiya elmləri;
3. Patent elmləri;
4. Kitab elmləri, multidispliner və disiplinlərarası bilik sahəsi olan bir çox sahələr.

Bu nəzəriyyə çərçivəsində təcrid olunmuş problem qruplarını ayırmaq mümkündür:

1. Kitabxana xidmətləri;
2. Sənaye tərəfindən fondların formalaşması və ərazi prinsipləri;
3. Patent sənədlərinin bibliografiyası;
4. Patent tədqiqatları zamanı müasir texniki resurslardan istifadə və s.

Tədqiqat zamanı aşağıdakılar müəyyən olunmuşdur:

- Hüquqi baxımdan formalaşdırılmış patent sənədlərinin ərazi və sənaye kitabxanaları üçün sənaye mülkiyyətinin qorunması, mütəxəssislərin patent sənədləşdirmə və patent-lisenzialaşdırma işləri;

- Öz təbiətinə görə bütün bu problemlər praktiki cəhətdən üzvi şəkildə bağlıdır, lakin nəzəri olaraq onlar bir-birindən yalnız şərti olaraq ayrılmışdır;

- Müxtəlif problemlər qrupunun əsas məzmunu bütünlükdə xüsusi bir elmi istiqamət kimi verilən nəzəriyyənin ayrılmaz xüsusiyyəti olmasıdır.

Qeyd etməliyik ki, Respublika Patent Fondunda tədqiqatlar predmet və obyektinə görə prinsiplərə ayrılır. Həmin prinsiplərə aşağıdakılar daxildir:

Birincisi, mütəxəssisləri hamsının milli sənaye filiallarının informasiya sferası ilə təmin edilməsi;

İkincisi, müasir dövrdə tədqiqat obyektini çoxtərəfli əhəmiyyət kəsb edir. O, elmi-texniki sosial sfera ilə yeni kəşflərlə şərtlənmişdir ki, bu da kitabxana proseslərində patent tədqiqatların təhlükəsizliyini təmin edir;

Üçüncüsü, predmet tədqiqatları özündə xüsusi dinamik nəticələri əks etdirir ki, hər yeni səviyyədə metod və formalar kitabxanada tez-tez yenilənir. Belə formatlaşma əsasən ayrı-ayrı kitabxana proseslərinin öyrənilməsi sayəsində olub. Bu proseslərə informasiyalaşma və patent işi, ölkənin iqtisadi vəziyyətinin öyrənilməsi aid edilir. Tədqiqatın predmet quruluşu yer və mənbələrin rolundan, patent məlumatından, müasir cəmiyyətin optimist metodlarından və sosial tələbatdan asılıdır.

Yuxarıda göstərilənlərdən belə nəticəyə gəlmək olar ki, patent sənədlərinin yenidən formalaşdırılmasında əsas prinsip patent sənədlərinin bazası və patent-lisenzialaşdırma işi bütün sahələrdə informasiya mənbəyi rolunu oynayır.

Tədqiqat obyektinin elementləri imkan verir ki, o, sistem kimi yazılsın. Tədqiqat obyektinin strukturuya, yəni quruluşuna aşağıdakılar daxildir:

1. Patent fondu;
2. Bibliografik informasiya;

3. Oxucu kontingenti və s.

Bütün bunlar göstərir ki, Respublika Patent Fondu öz fəaliyyət istiqamətini günün tələbləri səviyyəsində qurmağa çalışır və buna əsasən nail olur. Ancaq Respublika Patent Fondu öz informasiya ehtiyatlarını dünya informasiya ehtiyatlarına inteqrasiya etmək üçün aşağıdakı məsələlərin həllinə fikir verməlidir:

-Respublika Patent Fondunun maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi;

-Fondun istifadəçiləri ilə işi günün tələbləri səviyyəsində təşkil etməklə onlara yüksək səviyyədə xidmət göstərmək;

-Respublika Patent Fondunun fəaliyyətinin canlandırılması və bütövlükdə xidmətin keyfiyyətinin yüksəldilməsi;

-Ölkənin bütün kitabxanaları, o cümlədən Respublika Elmi-Texniki Kitabxanası və onun Respublika Patent Fondu öz fəaliyyətini daha da təkmilləşdirməli və bununla informasiya cəmiyyətinin tələbatına uyğun kitabxana informasiya xidməti həyata keçirməlidir.

2005-2015-ci illərdə Respublika Patent Fonduna gəlmələrin sayı

İllər	Cəmi	Abonement və qiraət zalı	Kitabxanalararası abonement
2005	127	124	3
2006	375	360	15
2007	653	624	29
2008	147	171	16
2009	131	116	15
2010	95	86	9
2011	44	40	4
2012	55	51	4
2013	68	55	3
2014	43	43	-
2015	52	49	3

2005-2015-ci illərdə Respublika Patent Fondunda oxucuların sayı

İllər	Cəmi	Abonement və qiraət zalı	Kitabxanalararası abonement
2005	458	455	3
2006	591	579	12
2007	867	857	25
2008	96	89	17
2009	78	60	17
2010	84	78	10
2011	42	39	4
2012	52	48	4
2013	69	65	3
2014	51	50	1
2015	43	40	3

2005-2015-ci illərdə Respublika Patent Fondunda ədəbiyyat verilişi

İllər	Cəmi	Rusiya Federasiyasının ixtiraları	Kapitalist ölkələrin ixtiraları	Kapitalist ölkələrin bülleteni	Sənaye nümunələri sənədləri	Rusiya Federasiyasının bülleteni	Biblioqrafik göstəricilər	Başqa dövrün nəşrlər	Patent hüquqi ədəbiyyat
2005	491890	29380	2360	2655	55450	254	273	142	4
2006	221552	69490	5140	869	4640	150730	371	301	11
2007	417868	134560	8710	69660	11308	201400	7839	5954	17
2008	262825	131056	7515	38350	5305	133700	4420	2900	17
2009	156186	34190	3384	2360	2693	90480	22904	2030	6
2010	213566	58520	4084	2812	3250	40250	2966	1720	23
2011	115314	22380	7530	5242	7315	121300	22272	3225	32
2012	95166	20870	2081	14420	1524	53700	1269	1129	7
2013	92482	16515	4298	11247	2648	47321	2689	1249	8
2014	108467	16320	4060	1924	2326	63630	19610	1241	13
2015	95219	18270	2110	1296	1995	49050	16494	1050	10

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan Respublikası Standartlaşdırma, Metrologiya və Patent üzrə Dövlət Agentliyi Respublika Elmi-Texniki Kitabxanasının əsasnaməsi.-2003.-6s
2. Xələfov A.A. Respublika Elmi-Texniki Kitabxanası-70.-B.:Bakı,2001.-37s
3. Əliyev A. Normativ-texniki sənədlərin təşkilinin ümumi qaydaları//Mədəni-maarif işi.-1999.-№2.-9.37-38
4. Məmmədov M.Ə. Respublika Elmi-Texniki Kitabxanasının inkişafı B.;2016.-285s
5. Respublika Elmi-Texniki Kitabxanasının hesabatları(2005-2015)

**КОМПЛЕКТАЦИЯ ДОКУМЕНТОВ И ОРГАНИЗАЦИЯ
ИНФОРМАЦИОННЫХ СИСТЕМ В РЕСПУБЛИКАНСКОМ
ПАТЕНТНОМ ФОНДЕ****МАМЕДОВ М.А.****РЕЗЮМЕ**

Статья рассматривает проблемы и источники комплектации в Республиканском Патентном фонде. Изучает вопросы потребления читателей и исследователя поступления и информационные потоки последних лет.

Ключевые слова: Республиканский патентный фонд, источники комплектации, текущее и ретроспективное комплектование, введения патентных исследований.

**ACQUISITION OF DOCUMENTS AND ORGANIZATION OF
INFORMATION SYSTEMS IN THE REPUBLICAN PATENT FUND****MAMMADOV M.A.****SUMMARY**

The article presents information on acquisition, on sources of acquisition and on readers of the Republican Patent Fund, and also discloses the content of arrivals in recent years. It also studied issues of information